

Socialpedagogisk hästverksamhet

**En diskursiv studie i verksamhetens
organiseringssprocess**

Nora Brandt

Forskningsinstitutet vid Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet (FISS) publicerar i Notat-serien föredrag och diskussionsinlägg, bakgrundsmaterial, preliminära rapporter samt projekt-beskrivningar av allmänt vetenskapligt intresse eller avsedda för en mera avgränsad publik. Syftet med serien är att sprida kunskap om den pågående verksamheten samt att bidra till forskarnas möjlighet att få respons i ett tidigt skede av forskningsprocessen. Forskningsinstitutet vill betona bidragens preliminära karaktär; de kan senare omarbetas och ingå i andra publikationer.

Högskolans två andra publikationsserier, Skrifter samt Meddelanden innehåller forskningsresultat av mera slutgiltig karaktär.

The Research Institute of the Swedish School of Social Science at the University of Helsinki (FISS) has established this new series in order to show the ongoing activity of the Institute and to provide researchers with an early feedback to their ideas and activities. The series consists of discussion papers, research outlines and preliminary reports of general interest or of interest to specific groups. The preliminary nature of the contributions is emphasized. Some contributions may appear later in a revised form in other publications.

The publications in the two other series of the School, Skrifter, and Meddelanden, contain more final research results.

Tfn +358-9-191 28400, fax +358-9-191 28485

Internet: <http://sockom.helsinki.fi>

Adress: Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet
PB 16, FIN-00014 Helsingfors universitet

Besöksadress: Norra Hesperia­gatan 15 A, 6. vån.
FIN-00260 Helsingfors 26

SSKH Notat

FORSKNINGSINSTITUTET

*Svenska social- och kommunalhögskolan
vid Helsingfors universitet*

11/2005

Socialpedagogisk hästverksamhet

En diskursiv studie i verksamhetens organiseringsprocess

Svenska social- och kommunalhögskolan
vid Helsingfors universitet

ISBN 952-10-2546-8 (pdf)
ISBN 952-10-2546-X (hft.)
ISSN 1457-1250
Helsingfors 2005
Svenska social- och kommunalhögskolan
vid Helsingfors universitet

Innehåll

1 Inledning	1
2 Socialpedagogisk hästverksamhet: en ny verksamhet inträder på hästfältet	2
3 Metod och material	4
3.1 Diskursanalys	4
3.2 Materialet	5
3.2.1 <i>Intertextualitet</i>	7
3.2.2 <i>Forskningsetiska frågor</i>	7
3.2.3 <i>Forskarens förhållande till forskningsobjektet</i>	8
3.3 Analys	8
4 Resultat	10
4.1 Disciplindiskurs	10
4.2 Socialdiskurs	15
4.3 Den fruktbara motsättningen?	19
5 Slutsatser	22
Litteratur	25

1 Inledning

Finska Ryttaförbundet har sedan 2001 bedrivit utvecklingsprojekt kring den socialpedagogiska hästverksamheten. Projekten har skapat ett stort intresse på fältet och tre fortbildningskurser inom området har genomförts i samarbete med Kuopio universitets utbildnings- och utvecklingscenter. Fortbildningarna och det ökade intresset för verksamheten har väckt behov av forskning på området. Det finns sedan tidigare ingen egentlig forskning om socialpedagogisk hästverksamhet, eftersom verksamheten är ny. Också internationellt sett har liknande verksamhet bedrivits, men även här saknas forskning.

Uppdraget för föreliggande rapport har från Finska ryttaförbundets sida varit att göra en kartläggande undersökning om den socialpedagogiska hästverksamheten. Syftet är att forskningen skall tjäna som underlag för kommande forskning på området och samtidigt erbjuda ny kunskap för verksamhetens utövare. Dessutom skall forskning på området berika diskussionen om verksamhetens framtid.

Undersökningen har genomförts under hösten 2005 vid forsknings- och samarbetscentret FO-RUM vid Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet. Utgångspunkten har varit att utifrån uppdraget genom ett sociologiskt perspektiv undersöka den socialpedagogiska hästverksamheten. Sociologiskt sett är det av intresse att utreda vad verksamheten innebär, vilka kunskapssyner den bygger på och hur verksamheten internt legitimeras som socialt arbete. Kunskapssynerna bör även sättas in i ett historiskt perspektiv, traditionellt har ridning varit förbehållet män, framförallt inom det militära (Vasara 1987). Idag är ridning framförallt en utbredd kvinno- och flicksport. Man kan därför ställa frågan hur den historiska förändringen påverkat framkomsten av en socialpedagogisk hästverksamhet. Föreliggande rapport belyser frågeställningen: *vilka är de övergripande diskurser som organiserar den socialpedagogiska hästverksamheten?*

Det empiriska materialet som undersökningen baserar sig på utgörs av 11 slutarbeten skrivna av elever som genomgått fortutbildningskursen i socialpedagogisk hästverksamhet. Därtill har fem intervjuer gjorts med aktiva ledare inom verksamheten.

2 Socialpedagogisk hästverksamhet: en ny verksamhet inträder på hästfältet

Från och med år 2001 har Finlands Ryttnarförbund r.f. och Kuopio universitet samarbetat kring projekt rörande socialpedagogisk hästverksamhet (Okulov 2005). Projekten har bland annat resulterat i tre fortbildningskurser (omfattande 15 sv) för personer som har kunskap om hästar och en yrkesbakgrund inom social- hälsovård- eller utbildningssektorn. Undervisningsministeriet har finansierat projekten och nya fortbildningsblock och en utveckling av verksamheten är aktuellt.

Socialpedagogisk hästverksamhet är en form av verksamhet som en aktiv ledare genomför i enlighet med, för den enskilda individen anpassade, sociala och pedagogiska mål. Målen och målgrupperna för verksamheten kan variera bland annat beroende på om det är förebyggande/främjande eller rehabiliterande arbete som står i fokus. I Finland har olika former av socialpedagogisk hästverksamhet bedrivits av en rad olika aktörer. Utbildningens riktlinje är att det framförallt är en medvetenhet om mål och typ av verksamhet som krävs för att verksamheten skall kunna kallas socialpedagogisk.

Den socialpedagogiska hästverksamhetens organisering i form av ett fortbildningsblock har också genererat närmare samarbete mellan de olika aktörerna. Som ett resultat av detta har en förening, Ratsastuspedagogit r.y. grundats, för att stöda utvecklingen av socialpedagogisk hästverksamhet i Finland. Den socialpedagogiska hästverksamheten beskrivs på Ratsastuspedagogit r.y:s hemsidor som en verksamhet där målet är att stöda barn och ungas sociala fostran och välmående vilket sker i en social gemenskap och tillsammans med hästen (<http://www.hevostoiminta.net>, 13.11 2005). Socialpedagogisk hästverksamhet gränsar till ridterapi, men verksamheterna skiljer sig åt eftersom ridterapin fokuserar på dels hästens rörelser och ryttarens upplevelse av dessa och dels lägger vikten på individen framom social gemenskap (Koistinen 2005, Hyvätti 2004). I socialpedagogisk hästverksamhet betonas stallgemenskapen och social samvaro. Förutom ridningen betonas framförallt relationen till hästen. Att stallet är ett speciellt rum vilket kan ha en betydelsefull innebörd för de personer som vistas där har konstaterats i tidigare forskning (Tolonen 1992a, Tolonen 1992b, Dahlgren & Dahlgren 1990). Ny forskning om husdjurens betydelse visar på den starka emotionella betydelse djur kan ha för människor, i synnerhet i

ett senmodernt samhälle (Pivetti 2005). Djurrelationen står för kontinuitet och trygghet i den annars flyktiga och osäkra samtiden. Det finns flera forskningsresultat som visar att relationer till djur ökar människors välmående och hälsa och att sådana relationer kan reducera bland annat ångest och depression (Pivetti 2005).

Det är intressant att närmare undersöka var den socialpedagogiska hästverksamheten har sin uppkomst och hur verksamheten organiseras och konstrueras. Historiskt sett har ridning främst varit förbehållet män, framförallt inom det militära (Vasara 1987). Hästens och mannens historia går långt tillbaka i tiden. Idag (i Finland) är ridning framförallt en utbredd kvinno- och flicksport och fungerar främst som en fritidsaktivitet för sina utövare. Det förefaller intressant att ur denna historiska kontext undersöka de kulturella och sociala processer eller *diskurser* som producerar den verksamhet som kallas socialpedagogisk hästverksamhet. Med diskurs avser jag såväl språk som sociala handlingar. Genom att närmare granska de centrala diskurser som den socialpedagogiska hästverksamheten bygger på kan man synliggöra både den historiska kontext ur vilken verksamheten framträder, identifiera de diskursiva dialoger om meningsinnebörder som pågår för tillfället och uppmärksamma med tanke på verksamhetens framtid centrala teman.

3 Metod och material

3.1 Diskursanalys

Inom samhällsvetenskaperna ses diskursanalys inte bara som en metod utan även som en vetenskaps- och samhällsteori (Bergström & Boréus 2000). Diskursanalys är alltså ett sätt att bemöta sitt material. Grundtanken är att granska hur språket används för att forma sociala processer och bygga social verklighet (Jokinen m.fl. 2000). Men diskursanalys är inte *en* metod eller *en* teori, utan snarare ett samlingsbegrepp för flera olika traditioner. I min analys använder jag mig av den anglosaxiska traditionen som bland annat representeras av Ernesto Laclau och Chantal Mouffe (Laclau & Mouffe 1985, Winther Jørgensen & Phillips 2000). Enligt detta perspektiv handlar inte diskurser enbart om språket, snarare anses att alla sociala fenomen omfattas av diskurser. Alla sociala handlingar ses därmed som artikulationer eftersom de reproducerar eller förändrar diskurserna. En viktig aspekt är också att sociala fenomen aldrig är färdiga eller fixerade, de befinner sig i ständig förändring. Detta ger plats för olika former av sociala strider kring definitioner, vilket i sin tur får konsekvenser för det aktuella fältet (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Diskurserna befinner sig på så sätt i ständig rörelse (Bergström & Boréus 2000). Det inbjuder till analys av fenomen i förändring och ”diskursiva dialoger”. Mitt utgångsläge är således en verklighet uppbyggd av diskurser som ständigt är i rörelse och i ”dialog” med andra diskurser. Diskurserna utgörs av såväl språk som handlingar. Det är språket och handlingarna som tillsammans, invävd i varandra, upprätthåller diskursen.

Enligt Winther Jørgensen och Phillips (2000) tillhandahåller Laclaus och Mouffs (1985) perspektiv inga egentliga praktiska redskap för textnära diskursanalys. Winther Jørgensen och Phillips (2000, 57) ger några exempel på begrepp som kan användas för konkret textanalys vid användningen av detta perspektiv, men de rekommenderar ändå forskaren att vara kreativ i analysen. Man kan för det första fokusera på nodalpunkter, mästersignifikanter och myter, som tillsammans kan kallas för knuttecken i den diskursiva organiseringen. För det andra kan ekvivalenskedjor undersökas dvs. den verksamhet där knuttecken får innehåll. För det tredje kan forskaren fokusera på begrepp som har med identitet att göra dvs. gruppbildning, identitet och representation. Och slutligen kan begrepp för konfliktanalys studeras, alltså flytande signifikanter, antagonism och hegemoni.

I min analys tar jag fasta på diskursens uppbyggnad och förhållande mellan diskurser. Mer konkret använder jag mig av begreppen *moment* och *nodalpunkt* för att beskriva diskursernas struktur och av begreppen för konfliktanalys d.v.s. *flytande signifikanter* och *antagonism* för att beskriva förhållandet mellan de undersökta diskurserna.

Diskursen identifieras genom att vissa *nodalpunkters* betydelse utkristalliseras. Nodalpunkter är privilegierade tecken kring vilka andra tecken ordnas och från vilket de får sin betydelse (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Kring varje nodalpunkt rör sig ett antal *moment*. Moment är alla tecken i en diskurs och deras betydelse fastställs genom att de skiljer sig från varandra på bestämda sätt. Moment skiljer sig från *element*, vilka är de tecken som inte ingår i diskursen. Elementen har inte ännu en mening fixerad i diskursen, vilket innebär att de är mångtydiga. Diskursen försöker göra elementen till moment, alltså fixera deras betydelse och på detta sätt strävar diskursen till att göra det mångtydiga entydigt. *Flytande signifikanter* är de element som i särskilt hög grad är öppna för tillskrivning av olika betydelser. De är de tecken som olika diskurser försöker ge innehåll just på sitt sätt. Det är ofta nodalpunkterna i diskurserna som fungerar som flytande signifikanter. Den flytande signifikansen uttrycker en kamp mellan diskurserna. Detta är emellertid ett normaltillstånd för diskurserna. Diskurser befinner sig alltid i konflikt med andra diskurser som anger andra riktlinjer för det sociala handlandet inom samma fält. En sådan diskursiv konflikt kallas *antagonism* och uppstår när två diskurser opererar i samma terräng och stöter ihop med eller försöker blockera den andra.

3.2 Materialet

Materialet består av 11 texter och fem intervjuer. Analysen har i huvudsak baserats på texterna och intervjuerna fungerar som komplement i analyskedet. Texterna är skrivna av deltagare i fortbildningskurserna i socialpedagogisk hästverksamhet år 2003 och 2004. Samtliga texter är skrivna av kvinnor, vilket även speglar deltagandet i fortbildningskurserna där alla deltagarna var kvinnor (i den tredje fortbildningskursen som startade 2005 deltar en man). Fortbildningskurserna har arrangerats i samarbete mellan Finska Ryttarförbundet r.f., Kuopio universitet, Åbo universitet och Hevosopisto. Texternas syfte är att fungera som slutarbeten för fortbildningskursen. De innehåller dels en teoretisk översikt och dels ett ”projektarbete”, d.v.s. skribenterna har fått i uppgift att beskriva någon form av praktisk verksamhet inom socialpedagogisk hästverksamhet. Detta har i praktiken inneburit att ungefär hälften av deltagarna har planerat och genomfört ett mindre

projekt som de sedan beskriver i sina texter. Den andra hälften utgörs av sådana skribenter som redan har arbetserfarenhet av verksamheten. De har istället beskrivit någon vald del av tidigare utfört arbete. Texterna varierar i omfattning och är mellan 10-30 sidor långa. En del texter har tyngdpunkten mer på teoretisk genomgång av aktuella teorier medan andra har tyngdpunkten på projektarbetsdelen. I en del texter finns det tydligt utmärkta källhänvisningar och i andra texter har skribenterna lagt tonvikten vid sina egna erfarenheter och tankar.

Intervjuernas syfte är att fungera som kompletterande material och de används också i utvärderingssyfte angående de slutsatser som dragits på basen av textanalysen. Intervjuerna har gjorts med fem aktiva socialpedagogiska hästverksamhetsledare. Intervjuerna är gjorda mellan den 5 och den 17 december 2005. En intervju är gjord som telefonintervju, de övriga är utförda antingen i informantens hem eller på Svenska social- och kommunalhögskolans forskningsinstitut. De flesta intervjuer höll på i ca en timme, en intervju var kortare (ca 40 minuter). Intervjuerna har skrivits ut (transkriberats) enbart till vissa delar. Formen för intervjuerna var semistrukturerad dvs. diskussionen utgår från vissa på förhand uppställda frågor men samtalet är informellt till sin karaktär. Detta innebär att alla intervjuer är unika till sitt innehåll även om vissa teman är gemensamma för samtliga. Frågorna var 12 st (se bilaga 1) och utöver dessa ställdes ytterligare frågor, beroende av samtalets gång. Intervjuerna är gjorda efter att textanalysen var gjord, vilket möjliggjorde diskussion kring teman som berörde analysens resultat. På detta sätt kan informanternas uttalanden fungera som kontroll av resultatens pålitlighet. Samtliga intervjuer har bandats in.

Texterna har jag fått i september 2005 från Kuopio universitets utbildnings- och utvecklingsenhet som koordinerar fortbildningskurserna. Till mitt förfogande har jag haft 13 texter av vilka jag har använt 11. Två texter har jag valt bort eftersom de varken var uppbyggda enligt samma struktur eller innehållsligt påminde om de andra texterna. De bortvalda texterna behandlade inte alls erfarenheter av socialpedagogisk hästverksamhet inte heller innehåller de resonemang kring detta. Den ena bortvalda texten beskriver en personlig yrkeshistoria som hästföretagare och den andra är ett informationspaket till ett familjehem om verksamheten. De använda texternas skribenter utgör hälften av alla de som hittills har genomgått fortbildningskursen, totalt har 22 personer godkänts i kursen (Okulov 2005).

3.2.1 Intertextualitet

Intertextualitet handlar om textens bakgrund, vilka andra texter (i vid mening) texten bygger på. Texterna kan beskrivas som "natural accouring talk" (van Dijk 1997), eftersom de inte är skrivna på uppmaning av forskaren utan granskas som de är skrivna för sitt ändamål. Däremot har texterna en uttalad läsare, nämligen universitetet som skall bedöma uppsatserna som kursprestation. Detta har givetvis påverkat hur texterna är skrivna. Det kan betonas att det inte förekommer någon direkt kritik eller negativa åsikter om socialpedagogisk hästverksamhet i texterna. Snarare är det mer påtagligt hur skribenterna målar en positiv bild av verksamheten och dess möjligheter.

Texterna är skrivna enligt vetenskaplig praxis, och även om denna praxis inte i alla texter efterföljs så noggrant, så har alla texter litteraturhänvisningar. Det är alltså självklart att texterna i stor utsträckning är byggda på andra texter. Dessutom har samtliga skribenter deltagit i samma fortbildning, vilket märks till exempel genom vissa "honnörsord" som återkommer i samtliga texter. En del av dessa honnörsord kan härledas till den socialpedagogiska traditionen, vilket vittnar om den socialpedagogiska vetenskapsdisciplinens centrala roll i utbildningen. Andra honnörsord härstammar från upplevelsepedagogiken som också är starkt förankrad i utbildningen. Utöver detta påverkas intertextualiteten av skribenternas egen utbildningsbakgrund. Retoriken i texterna varierar beroende av om texten är skriven av en socialarbetare, ungdomsledare eller en magister i hälsovetenskaper. Till detta kommer att en del skribenter har hippologisk utbildningsbakgrund medan andra har ridning som hobby. De olika utbildningarna skribenterna har påverkar hur de ser på och hur de har jobbat med verksamheten. Sammanfattningsvis kan man alltså säga att det framförallt är de vetenskapliga paradigmen som återfinns i texterna.

3.2.2 Forskningsetiska frågor

I och med att jag inte har varit i personlig kontakt med skribenterna har jag valt att hålla skribenterna anonyma. Texter som är skrivna som slutarbeten skulle kunna ses som offentligt material, liksom akademiska avhandlingar alltid är. Men eftersom dessa texter befinner sig någonstans i gråzonen mellan offentligt och privat så har jag valt att låta skribenterna vara anonyma. I vissa citat diskuterar skribenterna sina klienter och dessa klienters namn är alltid fingerade av skribenten själv. För att hålla en enhetlig linje är även de intervjuade anonyma.

3.2.3 Forskarens förhållande till forskningsobjektet

Utgångspunkten för forskningen är att forskaren i kvalitativa studier aldrig kan vara objektiv (Ely1993). Forskarens subjektivitet skall istället ses som en styrka ifall subjektiviteten är redovisad för läsaren. För mig är rid- och hästfältet välbekant efter flera år som professionell inom branschen. Jag är däremot sedan tidigare inte bekant med någon form av socialpedagogisk hästverksamhet utan har fostrats i en mer traditionell hästkultur. Mina erfarenheter från rid- och hästfältet har som jag ser det varit en styrka i analysen av verksamheten, jag kan känna igen och identifiera aspekter som måhända skulle gå en icke-insatt förbi. Min övertygelse är ändå att jag har kunnat distansera mig och varit förmögen att sociologiskt granska mitt forskningsobjekt.

3.3 Analys

Analysen av materialet har skett genom en process i flera steg. Jag började med att läsa hela materialet för att bilda mig en uppfattning om innehåll och karaktär. I det här skedet gjorde jag en del anteckningar, men försökte att inte begränsa mig för mycket i läsningen av materialet. Jag tyckte mig se flera olikheter i skribenternas arbetsmetoder. Detta ledde mig till ett val av en kunskapssociologisk ansats för att finna stöd för olika kunskapssyner inom det socialpedagogiska hästverksamhetsfältet. Med dessa tankar läste jag materialet återigen. Denna gång försökte jag koda materialet med hjälp av frågan "hur konstruerar skribenterna 'den goda verksamheten'". När jag hade läst igenom materialet hade jag kodord kring denna frågeställning antecknade skilt för varje text. Jag sammanfattade alla kodord i samma dokument och började sortera kodorden. I det här skedet insåg jag att det inte finns några tydliga olikheter i kunskapssynerna. Vissa skribenter betonade vissa element mer än andra, men några tydliga kunskapskonflikter kunde inte skönjas. Efter en ny analys av kodorden hittade jag däremot två tydliga diskurser i materialet samt en spänning mellan dessa. De diskurser jag fann benämner jag "socialdiskurs" och "disciplindiskurs".

Intervjuerna har använts för att ytterligare stöda slutsatserna i textanalysen. Frågorna till intervjuerna baserar sig på textanalysen och är tänkta att utveckla resonemangen kring de diskurser som identifierades i texterna. Tanken var att få informanterna att mer ingående resonera kring teman som berör de två diskurserna. Jag har lyssnat på inspelningarna från intervjuerna och fört anteckningar på det som sagts och transkriberat vissa delar. Intervjumaterialet har jag jämfört med textmaterialet för att ge en större legitimitet åt

textanalysen. Poängteras bör att diskurserna det facto vissa fall framkom tydligare i intervjuerna än i texterna. Intervjuerna har jag ändå valt att ge ett mindre utrymme åt i resultatdelen eftersom den huvudsakliga analysen baserar sig på texterna.

Det är viktigt i detta skede att påpeka att socialpedagogisk hästverksamhet inte är en enhetlig verksamhet. De arbetsmetoder skribenterna beskriver varierar, likaså kundgruppen. För en del är verksamheten förebyggande för andra är det rehabiliterande arbete som står i fokus. I vissa fall handlar det om *kunder* eller *elever* där verksamheten är mer fokuserad på ridundervisning. I andra fall handlar det om *klinter* t.ex. inom barnskyddet. I vissa fall används verksamheten i familjehem och då använder skribenten ordet *ungdomar* för att beskriva målgruppen.

Inte heller de två diskurserna jag kommer att diskutera framkommer på samma sätt i texterna. Alla texterna uttrycker klart en socialdiskurs men i fråga om disciplindiskursen är det mer mångtydigt. I texterna syns disciplindiskursen mer eller mindre, ibland invävt i något annat resonemang ibland genom användningen av vissa ord osv. Detta är förståeligt, eftersom disciplindiskursen i princip är något skribenterna tar avstånd från – till förmån för socialdiskursen. De olika diskurserna betonas således olika mycket i texterna men i alla texter finns drag av båda diskurserna.

4 Resultat

Två övergripande diskurser identifierades i skribenternas tal om hur de organiserar sin socialpedagogiska hästverksamhet. Diskurserna har benämnts ”socialdiskurs” och ”disciplindiskurs”. De två diskurserna står i vissa avseende i konflikt med varandra och i vissa avseenden, som senare skall diskuteras, i beroendeförhållande till varandra. Presentationen av resultaten kommer dels att fokusera på diskursernas struktur och karaktär och dels på den ”diskursiva dialog” som förs mellan diskurserna. Det vill säga på de spänningar och konflikter som finns mellan dessa diskurser. Framträdandet av diskurserna är i själva verket föga förvånande med tanke på den historiska utveckling som skett inom ridsporten. Förändringarna vittnar bland annat om en form av paradigmskifte inom ridundervisningen, där det disciplinära som härstammar från militären börjar ge vika för en social och pedagogiskt präglad syn på ridundervisning och hästhållning.

4.1 Disciplindiskurs

Historiskt har ridningen varit en militär angelägenhet¹ och det militära arvet är fortfarande synligt i dagens ridundervisning. I en svensk kursbok för ridinstruktörer kan man i förordet läsa:

”Det förekommer ett behov av en fortsatt, enhetlig ridinstruktion, som bildar en förbindelselänk mellan en äldre generation ridlärare med militär bakgrund och en yngre generation ridinstruktörer, utbildade genom Ridfrämjandet.” (Ridfrämjandet 1992)

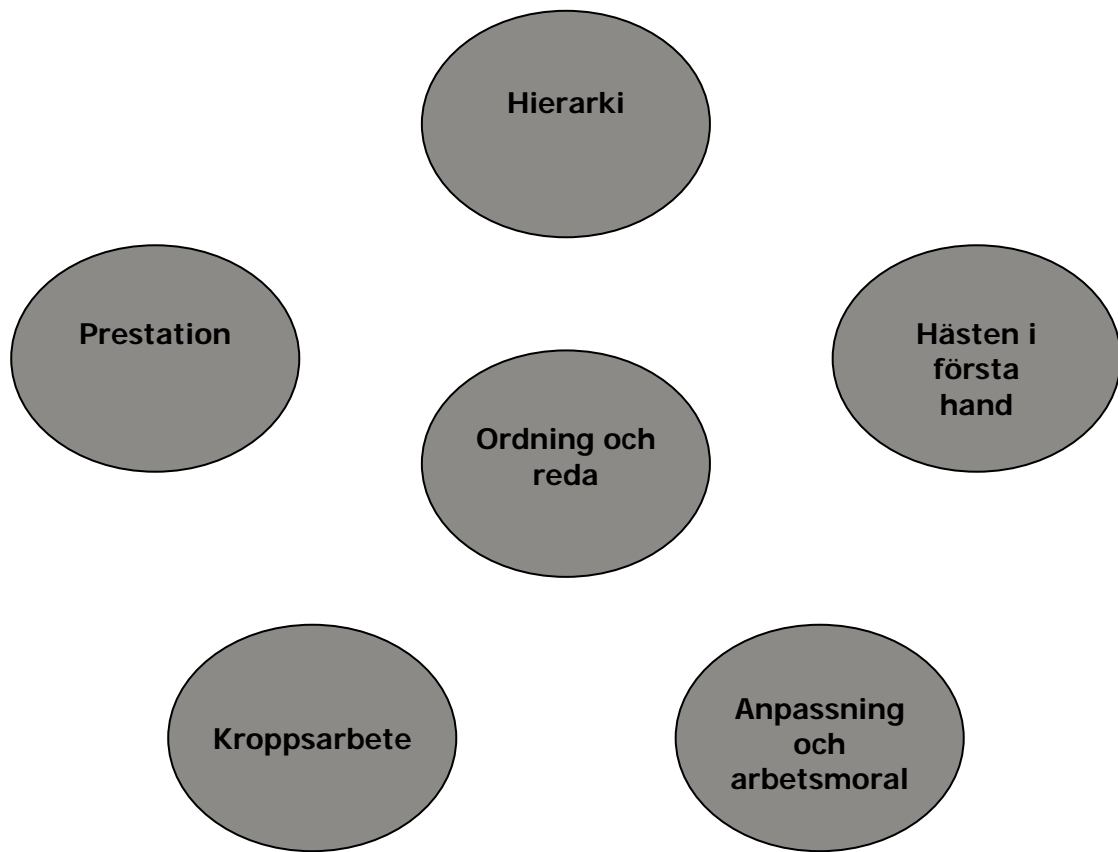
I Finland har arméns och den civila ridsporten gått hand i hand även efter det att hästhållningen avvecklades från armén (Vasara 1987). Sammanflätningen har varit synlig i såväl ridklubbarnas organisering som i ridundervisning på både nybörjar och elitnivå. På tävlingsbanorna har det civila och det militära blandats och i organiseringen av sporten, t.ex. i Finska Ryttaförbundets styrelse har personer av militärbakgrund representerats ännu långt in på 1960 talet och i andra organ ännu så sent som på 1980 talet (Vasara 1987). Finländsk hästsport har alltså på olika sätt blivit influerad av det militära arvet inom hästhållningen. Den ur forskningsmaterialet framkomna disciplindiskursen är en traditionell hästhållningsdiskurs vars retorik kan härledas till det militära. Denna koppling är förstaelig på grund av att militärer ofta kunde fungera som ridlärare för civila ännu på 1970

¹ Hästhållning har givetvis inte endast förekommit inom det militära fältet, hästar har varit viktiga inom jordbruket och som allmänna transportmedel. Men ridning och ridundervisning har framförallt förekommit i militära och borgerliga kretsar och därför kan man med fog ge denna tradition en tyngd i ridsportens historiska utveckling.

talet vilket betyder att de flesta ridlärare i dag antingen själva har ridit för en militär eller åtminstone haft en lärare som i sin tur blivit fostrad av en militär. Men som vi skall se har disciplindiskursen också vissa element som idag fungerar som fundament för den nyare socialdiskurs som har vuxit fram under de senaste decennierna.

Disciplindiskursen har identifierats genom att vissa *nodalpunkters* betydelse utkristalliserats. Nodalpunkter är privilegierade tecken kring vilka andra tecken ordnas och från vilket de får sin betydelse (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Kring varje nodalpunkt rör sig ett antal moment. Sex stycken nodalpunkter kunde tydligt skönjas inom disciplindiskursen. De är *ordning och reda*, *hierarki*, *prestation*, *kroppsarbete*, *anpassning och arbetsmoral* samt *hästen i första hand*. Till respektive nodalpunkt hör ett antal moment. För nodalpunkten *ordning och reda* är viktiga moment ansvar, regler, säkerhet och rutiner. Till nodalpunkten *hierarki* hör moment som nybörjare, erfaren, kunskap, ledarskap. *Prestation* bygger bland annat på momenten lyckas, misslyckas, sträckning, att lära sig, att lyssna på och följa råd. Nodalpunkten *kroppsarbete* omges av moment som handlar om att ta i, bli smutsig, och att orka. *Anpassning och arbetsmoral* är en nodalpunkt där de centrala momenten är arbetsmoral, vissa saker måste göras, arbetsliv, och Anpassning till samhället. För nodalpunkten *hästen i första hand* visar sig momenten för hästen bästa, hästens välmående i centrum och hästens behov före människans.

Figur 1: Disciplindiskursens nodalpunkter

Disciplindiskursen framträder i texterna främst som ett avståndstagande från en disciplinär hållning och de handlingar som ingår i diskursen. Det handlar om tävlingsmentalitet, de starkas lag och en ledning som premierar en viss elit. En stallanda där dessa moment ingår står i kontrast till den sociala och pedagogiska stallmiljö som skribenterna förordar. Den traditionella ridundervisningen anses koncentrera sig för mycket på fel och inte på ridning som njutning.

perinteisesti ratsastuskouluympäristössä on vallinnut ns. vahvimman laki ja vahva hierarkia, jonka huipulla olevat ovat kokeneet muut uhkaksi, eikä positiivista auttamiskulttuuria ole ollut. Tätä myös useat tallinpitäjät ovat tiedostamattaankin tukeneet antamalla ”eliitille” etuisuuksia. Tämä vaara tulee tiedostaa, etenkin jos joku nuorista tai ohjaaja on kasvanut em. talliympäristössä. (Text 8, s.11)

...talliyhteisöt voivat olla kilpailua, itsekkyyttä, porukoitumista ja syrjimistä edistäviä. (Text 9, s.13)

Ratsastuksen sovimme olevan ensisijaisesti elämyksellistä, elämien kanssa yhteistyötä nauttimisesta eikä perinteistä virhekeskeistä ratsastusopetusta. (Text 9, s.15)

I stallet skall det vara ordning och reda. Det innebär att följa regler, värna om säkerheten och ta ansvar. Hästarnas skötsel är fördelad enligt regelbundna rutiner som hästskötaren skall lära sig att följa.

Tallilla työskenneltäessä on oltava olemassa selvät säännöt ja rajat, joiden pysyvyyttä ohjaajan on pystyttävä valvomaan. (Text 8, s. 8)

Tallilla työskentely sinällään tarjoa lukemattomia kuntouittavia elementtejä: hevosten on saatava ruokaa tiettyyn aikaan, niiden pitää päästä ulos ja ympäristön pitää olla turvallinen, siisti ja puhdas. Päivä rakentuu säännöllisen aikataulun varaan./.../ Vuorokausirytmä on hevosilla säännöllinen, joten myös hoitavien henkilöiden on pakko pitää rytmistä kiinni; jos haluaa olla aamulla oikeaan aikaan ruokkimassa on mentävä ajoissa nukkumaan. (Text 7, s. 8)

Ett återkommande tema är hierarkin i stallet, det finns flera moment som tyder på den hierarkiska uppdelningen. Sådana moment är till exempel erfarna, oerfarna/nybörjare. Men också där man förordar självreglerande system där deltagarna reglerar varandras beteende.

Se että tyttö sai ratsastaa hevosella joka ei mene aloittelijoilla on suuri asia hänelle ja onhan se tietty mittari tyttöjen keskuudessa. (Text 10, s. 21)

Kun ryhmään vaihtui uusia nuoria, pitivät entiset ryhmäläiset itse huolen että uusi jäsen toimi oikein. Tämä menetelmä toimii paremmin kuin jatkuva valvominen, komentaminen ja töiden selittäminen. (Text 8, s.10)

Prestation är något som skribenterna diskuterar, det handlar om att lyckas, misslyckas, om sträckning, att lära sig, svåra uppgifter, att lyssna på råd och följa dem osv.

Ilahtuini kovasti nähtyäni, että Pekka sai tehdä oikeita juttua kuten puomien välissä pujottelua eikä pelkkää ympyrällä menoa, mikä teki heti ratsastuksen mielenkiintoisemmaksi ja haastavammiksi. (Text 4, s.17)

Myös **pitkäjänteisyyttä** oli pakka oppia: taidot kun lisääntyvät kokemuksen myötä eikä hetkessä tässä ja nyt. **Neuvojen kuuleminen ja hyväksyminen** olivat myös tärkeitä oppia. (Text 4, s. 21. Fet stil i originalet)

Till denna diskussion hör också att vara envis och kämpa, att saker inte skall vara för enkla. Man bör lära sig att inte ge upp i första taget och att koncentrera sig på sin uppgift.

En informant menar därför att hästarna inte får vara för snälla, de måste bjuda på lite motstånd. Det här anser skribenten vara särskilt viktigt just i socialpedagogisk hästverksamhet.

Useita vuosia ratsastuskoulussa työskennelleenä tiedän minkälainen hyvän opetushevonen tulee olla, mutta tämän ryhmän kanssa olen todennut, että parhaita ovat osaavat, mutta kuitenkin omaa luonnetta omaavat hevoset. Jotka ovat kilttejä, mutta eivät suostu kaikkeen ensimmäisellä pyynnöllä, vaan vaativat ratsastajan keskittyneisyyttä ja tiettyä yrittämistä, jonka jälkeen ne toimivat ja tottelevat. (Text 2, s.15)

Något som framkommer i texterna är också det viktiga i att sätta hästens behov i första hand. Temat tas upp i flera texter och man är överens om att hästens behov och goda hälsa är mycket viktig. Människans behov sätts i andra rummet.

... tunnin lopulta Liisa pisti tupakaksi kentän laidalla hevosen vierellä kaverin seuraksi /.../. Siihen puutuinkin muistuttaen, että hevonen pitää hoitaa ensin ja vasta sitten vaihtaa vapaalle. (Text 4, s.18)

Työ on hevosen hyväksi tehtävä, joten se kehittää ja lisää vastuuntuntoa, ja opettaa asettamaan erilaiset tarpeet tärkeysjärjestykseen esim. asettamalla hevosen perushoidon tärkeimmäksi asiaksi. (Text 11, s. 21)

I flera av texterna framkom stallets goda inverkan på arbetsmoral och anpassning till samhället. För en del är målet med verksamheten att anpassa klienterna till samhället och arbetslivet. Klienterna skall lära sig att stiga upp på morgonen och utföra dagens arbete, de skall lära sig att arbetet måste utföras (för hästens bästa).

Vanhempien ja koulun kannalta tämä aamupäivätoiminta oli tervetullutta, koska tyttö sai päiviinsä ja viikkoihinsa rytmiä. Hän ei voinut arkisin jäädä kotiin nukkumaan, vaan hänen oli noustava samaan aikaan kuin muutkin ikäisenä ja lähdettävä kotoa suorittamaan päivän tehtäviä. (Text 3, s. 18)

Tehtäväni on kuitenkin sopeuttaa kuntoutujat normaaliin yhteisöön ja yhteisössä toimimiseen...(Text 2, s. 16)

Tallivuoro ei ole läheskään aina hauska velvollisuus. Sinne on lähdettävä väsyneenä, kesken mukavan televisio-ohjelman, huonolla ilmalla jne. Tallityöt tehdään tietyn rutiinin mukaisesti ja nuorille jaetaan tekemisiä itsenäisyyttä ja vapautta kykyjen mukaan./.../ Yksilön kohdalla kasvatustavoitteena on myös kasvattaa nuoren sietokykyä suorittaa tehtäviä, joita vaan on pakko tehdä. Osa nuorista on kasvanut perheessä, jossa nuoren ei ole tarvinnut osallistua minkälaisiin työtehtäviin. Heidän on aluksi vaikea

sietää sitä, että kukaan ei tee töitä heidän puolestaan. Kun nuoren motivaatio työntekoon on parannut, ollaan taas yksi askel lähempänä yhteiskuntaan ja työelämän sopeutuvaa ihmistä. (Text 8, s.10)

Kroppsbete lyfts också fram som viktigt, att ta i ordentligt och bli lite smutsigt ses som en god sak, i synnerhet om klienterna/eleverna annars vistas i stadsmiljöer.

Ratsastuksen jälkeen hoidimme hevoset, toisinaan siivosimme karsinoita tai kannoimme hevosille vesiä. Muiden eläinten, erityisesti kaninpoikasten hoito sekä vuohipariskunnan ulkoilutus olivat myös suosittuja ohjelmakokemuksia. Oli kiva katsella kun nämä vähäeleiset teinitytöt kirmailivat vapautuneesti vuohipariskunnan perässä tai loivat lantaa lahkeet kurassa. (Text 9, s.16)

4.2 Socialdiskurs

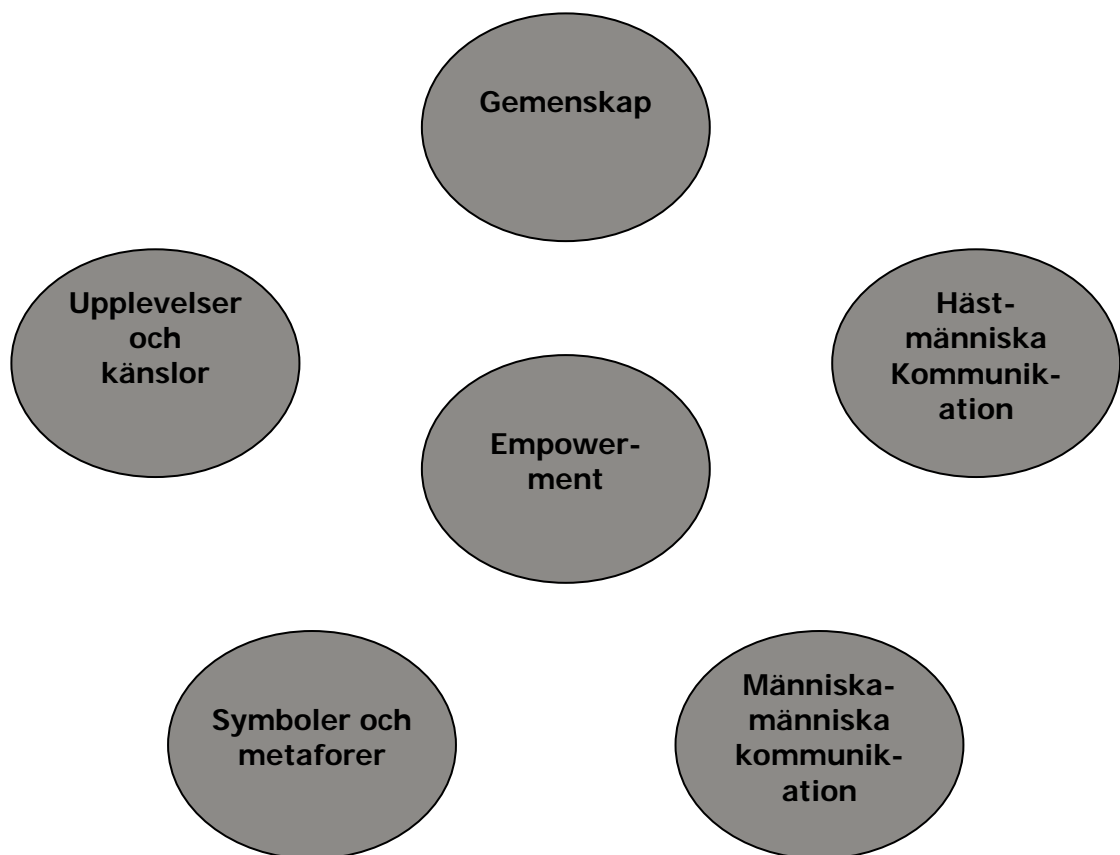
Socialdiskursen har framförallt vuxit fram inom den civila ridtraditionen. På ridlärarutbildningarna får eleverna läsa pedagogik och olika former av rehabiliterande ridning har etablerats inom hästfältet till exempel ridterapi och handikappridning. Ridning är idag ett fritidsintresse där majoriteten av utövarna är kvinnor och flickor. Enligt Finska Ryttaförbundet (<http://www.ratsastus.fi>, 13.11 2005) är 90 % av medlemmarna över 19 år kvinnor, i gruppen under 19 år är 98 % flickor. Av det totala antalet medlemmar är 59 % över 19 år. Kvinnodominansen i förening med en mer hobbyinriktad sport har gemensamt bidragit till ett allt större utrymme för etablerandet av en socialdiskurs inom ridfältet.

Socialdiskursen var klart mer framträdande i materialet än disciplindiskursen, vilket är logiskt eftersom skribenterna utgörs av en grupp som, kan man anta, går i främsta ledet för en mer socialt inriktad ridsport. Skribenterna har troligen sökt sig till fortbildningskursen i socialpedagogisk hästverksamhet på grund av ett intresse för de sociala aspekterna av verksamheten.

Socialdiskursen har illustrerats enligt en liknande modell som disciplindiskursen d.v.s. i form av moment och nodalpunkter. Nodalpunkterna är *empowerment*, *gemenskap*, *upplevelser och känslor*, *häst-människa kommunikation*, *människa-människa kommunikation* samt *symboler och metaforer*. Nodalpunkten *empowerment* bygger bland annat på momenten självförtroende, ansvar, självständighet, hantera utmaningar och hitta sina egna styrkor. *Gemenskap* är en nodalpunkt som inrymmer moment som kamratskap, acceptans, allas lika värde och demokrati. Till nodalpunkten *upplevelser och känslor* hör bland annat

momenten naturupplevelser, känsloupplevelser, att lyckas, att misslyckas, ömhet och närhet. Nodalpunkten *häst- människa kommunikation* har som centrala moment kroppsspråk, acceptans, kontakttagande och att hästen lär människan att kommunicera. *Människa- människa kommunikation* innefattar bland annat momenten samtal, social kontakt och att känna sig uppmärksammas. Viktiga moment för nodalpunkten *symboler och metaforer* är sundhet, naturlighet, hästlivet som modell och hästarnas positiva energi.

Figur 2: Socialdiskursens nodalpunkter

En central nodalpunkt i socialdiskursen är empowerment. Empowerment är ett begrepp som används på många sätt, men här avser jag med empowerment en social process där individer eller grupper genomgår en förändring genom att delta i olika aktiviteter som bryter mot invanda strukturer (Page & Czuba 1999). Empowerment genererar känsla av kontroll över det egna livet och en tro på att man kan klara av de mål man ställt upp för sig (Starrin & Jönsson 2000). Skribenterna själva använder inte ordet empowerment, men jag hänvisar till begreppet då skribenterna skriver om vilka förhoppningar de har beträffande klienternas/elevernas utveckling. Det kan handla om att klienterna/eleverna skall hitta sina

egna styrkor, få hjälp till självhjälp eller att lära sig förmågor som kan hjälpa dem i deras liv utanför stallvärlden. De olika förmågorna är till exempel ansvar, självständighet, självförtroende, interaktion och att hantera utmaningar.

vastuu hevosen hoitamisesta edistää nuoren itsenäistymistä sekä terveen itsetunnon ja itseluottamuksen kehittymisestä. (Text 5, s. 13)

Sosiaalinen kanssakäyminen mahdollistuu, vaihtelua ja jännitystä saa elämään, haasteista oppii selviytymään sekä niistä saatuja voimavaroja siirtää ”tavalliseen elämään. (Text 11, s. 22)

Upplevelser beskrivs i form av händelser, känslor och stämningar. Upplevelser av olika slag ses som nödvändigt och positivt i verksamheten. Under utbildningen har man betonat upplevelsepedagogikens betydelse vilket säkert har påverkat skribenterna. Flera skribenter betonar också det naturnära i samband med hästarna. Att väcka olika former av känslor hos klienterna/eleverna ses av flera skribenter som en målsättning. Känslor av ömhet, närhet, att lyckas eller misslyckas.

Ratsastustunneilla tehtiin erilaisia asioita: kaikki ratsastivat kentällä sekä maastossa, kokeilivat ilman satula ratsastusta liinalla (osa terapiavyön kanssa) ja näkivät hevosen juoksuttamisesta, sekä kaikki olivat ponin kyydissä ravikärryssä. (Text 11, s.19)

Voimme myös jäädä vain istuskelemaan laitumelle. Siellä vallitsee rauhaa. Pääsemme lähemmäksi luontoa viettäessämme aikaa hevosten läheisyydessä. Tulemme osaksi hevosten stressitöntä elämää. (Text 6, s. 15)

Jo ensimmäisellä tallikäynnillä sai Liisa mielestäni ainakin **välittämisen tunteita**. Hän koki hevosen kanssa **läheisyyttä** ja myös ratsastus tuotti **onnistumisen tunteita**. (Text 4, s. 21. Fet stil i originalet)

Ett honnörsord inom socialdiskursen är gemenskap. Gemenskapen (fi:yhteisöllisyys) och en god stallanda är en förutsättning för socialpedagogisk hästverksamhet, vilket också har betonats på utbildningen. Den goda gemenskapen förblir ett relativt abstrakt uttryck, en idealverklighet som man strävar efter.

Hyvässä talliympäristössä jokainen nuori kokee arvostusta ja hyväksyntää. Toiminnassa korostetaan yhteisöön kuuluvuuden tunnetta ja aikuiset ja nuoret toimivat vuorovaikutuksessa keskenään. (Text 5, s.14)

Den goda gemenskapen bygger på interaktion. Här finns både den non-verbala och den verbala interaktionen, dvs. samtalet. Framförallt i en del texter lyfts samtalet fram som en nyckel till gemenskap och till att processa känslor och upplevelser.

Matkat olivat erittäin tärkeitä: niissä vaihdettiin kuulumisia ja käsiteltiin kulloinkin tyttöjen elämässä ajankohtaisia aiheita. Niiden aikana käytiin syvällisimmät ja tärkeimmät keskustellut. (Text 9, s. 16)

Interaktion kan ske mellan människa och människa och mellan människa och häst. Det framkommer att interaktion mellan människa och häst antas träna människan till att kunna kommunicera bättre med andra människor.

Hevonen toimii sulattajana ja mahdollistaa kontaktit myös muihin talliyhteisön jäseniin. Hevoset toimivat turvallisena verbaalisen kommunikoinnin aiheena - kaikki löytyy turvallinen keskusteluaihe eikä välttämättä tarvitse kertoa itsestä mitään. (Text 9, s.13)

...ihminen kokee itseensä ja hevosen välisen yhteyden, jota voi soveltaa myös ihmisten välisiin suhteisiin. Selkä kehon kieli, mielenrauhaa, toisen huomioonottaminen, kunnioitus toista kohtaan ja lopuksi itsestään toimiva yhteys ovat asioita joita oppii tässä työskentelyssä. (Text 6, s. 4)

Hästarna och hästlivet används i nästan alla texter som metafor för det mänskliga livet. I vissa texter är hästarnas liv ett idealtillstånd att leva upp till, men i de flesta texter används metaforerna som metod för att beskriva olika sociala aspekter i det mänskliga för klienterna/eleverna. Det kan handla om att eleverna/klienterna skall förstå sin egen situation bättre genom att lära sig om hästarnas liv. Hästarna får utgöra symboler och exempel för det sunda och det naturliga.

Nuoret saivat todeta, että ei hevonenkaan opi kaikkia asioita hetkessä ja niin äkkiä kuin siltä ehkä odotetaan. Nuoret huomaisivat, että myös eläimillä on omat oppimisen rajat ja tapansa. Lopuksi peilasimme hevosten kehittymistä nuorten omaan kehitykseen. Totesimme nuoruuden olevan aikaa, jolloin opitaan uusia asioita elämästä, muista ihmisistä, itsestä ja ”laumasta” eli sosiaalisista suhteista. (Text 5, s.18)

En av skribenterna beskriver en elev med ätstörningar, skribenten beskriver sättet att arbeta med flickan genom att betona hästen som en länk till det naturliga och friska beteendet.

Koska hevonen oli hieman hoikka sai tyttö tehtäväksi antaa hevoselle päivittäin lisärehuja jotta saisimme hevoseen lisää massaa. Puhuin tytölle

paljon hevosen ruokinnasta ja säännöllisestä, terveellisestä syömisestä. Mielestäni myös tyttö alkoi viikon aikana syömään kunnolla. Puhuin tytölle koko viikon ”hevosen kautta”. Kerroin hevosen käyttäytymisestä. Yritin kauttarantain kertoa tytölle että ihmiset toimii pitkälle samalla lailla. (Text 10, s. 20-19)

4.3 Den fruktbara motsättningen?

Materialet pekar på två motstridiga diskurser. Disciplindiskursen har under en lång tidsram varit den institutionaliserade kunskapen kring hästhållning och ridning. Socialdiskursen däremot har uppkommit som följd av en mer hobbyinriktad och kvinnodominerad ridsport, där ridningen och hästhållningen står för fritid, socialt umgänge och relationen till hästen. Den franska filosofen Michel Foucault använder sig av begreppet *motdiskurs* när han hänvisar till en diskurs som utmanar en hegemonisk eller traditionell diskurs på ett område (Foucault 2002, 111). Begreppet motdiskurs kan belysa hur en etablerad diskurs utmanas av en alternativ diskurs (jfr Sahlin 2001). Motdiskursen syns genom den ”dialog” som förs mellan diskurserna genom de flytande signifikanterna. Man kan hävda att det inom ridfältet sker ett paradigmskifte där ett militärparadigm kring hästar och ridning viker undan för en mer socialt och pedagogiskt paradigm. I texterna kan skönjas vissa element som fungerar som flytande signifikanter mellan de två diskurserna. Dessa element i disciplindiskursen verkar vara viktiga för att legitimera stommen i socialdiskursen. Det synes som om den här mångtydigheten *de facto* är en bidragande faktor till att socialpedagogisk hästverksamhet fungerar och ger resultat. Den flytande signifikansen uttrycker en kamp mellan diskurserna. Detta är emellertid ett normaltillstånd för diskurserna menar Winther Jørgensen och Phillips (2000). Diskurser befinner sig alltid i konflikt med andra diskurser som anger andra riktlinjer för det sociala handlandet inom samma fält.

De flytande signifikanterna i socialpedagogisk hästverksamhetledarnas texter är framförallt de moment som rör empowerment och de fostrande aspekterna i verksamheten, framförallt ordning och reda. Ansvar över hästarna skall generera ansvars känsla som klienten kan använda för att bemästra sitt eget liv. Att vara envis, stark och försöka är också dubbeltydiga element. Dels hör ”sisu” och ”att försöka” till disciplin diskursen, och dels används samma element till att berättiga en form av empowerment.

...vastuu hevosta opettaa ottamaan vastuuta myös omasta elämästään (Text 7, s. 26)

Sisukkuus ja yrittäminen olivatkin ehkä yksi tärkeimmistä toiminnan tuottamista opeista. Se oli myös suoraan siirrettävissä arkielämään tilanteisiin. (Text 9, s. 20)

De disciplinära elementen är förutsättningar för att verksamheten skall ”ge resultat”. Men man försöker omdefiniera begreppen så att de skall fylla den sociala funktion man avser. Till exempel finns regler inte till för att likrikta individerna utan för allas trygghet och välmående.

Rajoilla ja säännöillä ei pyritä yhdenmukaistamaan yksilöitä, vaan ainoastaan takamaan turvallisuus ja hyvinvointi niin hevosille, kuin ihmisillekin. (Text 8, s. 9)

Antagonism kallas den konflikt som uppstår när två diskurser som opererar i samma terräng stöter ihop med och försöker blockera varandra. Olika diskursiva identiteter ställs därmed mot varandra, vilket leder till motstridiga krav på individens handlande (Winther Jørgensen & Phillips 2000).

I texterna framkommer dubbelheten ibland i samma stycke. Dels skall eleverna/klienterna lära sig att vara bestämda, bestämma över hästen och kontrollera sina kroppar, och dels skall de samtidigt visa ömhet och känna stora känslor. Citaten nedan tyder på att skribenterna befinner sig i en diskursiv antagonism. De uttrycker dels en socialdiskurs och dels en disciplindiskurs och utsagan blir mångtydig.

Koordinaattorikeyky kehittyy ratsastaessa samoin oman kehon hallinta, tasapainoa unohtamatta. Määrätietoisuus ja pätevyys ovat erittäin tärkeitä tätä suurta elintä käsiteltäessä. Hevosen eleiden lukeminen ja liikkeisiin mukautuminen vievät arjen huolten yläpuolelle, herättäen kuitenkin monenlaisia suuria tunteita ja elämyksiä. (Text 2, s.14)

Hoitotilanteessa hevonen ja ihminen ovat kumppaneita, kuten ratsastustilanteessakin. Harjaaminen antaa mahdollisuuden purkaa hellyyden tunteita koskettelemalla hevosta, toisaalta voit myös hallita hevosta ja saada sitä käyttämään oman mielesi mukaisesti. (Text 11, s. 21)

I följande citat beskriver skribenten hur man kan kombinera sociala faktorer med kunskapsnivå och krav om att avancera. I sista hand är det eleverna som bestämmer. Detta citat tyder på att ledaren också själv måste kunna balansera med elementen. Hos vissa elever ligger betoningen mer på prestation, hos andra elever mer på att njuta och ta det lugnt.

Ratsastusryhmät ovat jakautuneet osittain tason mukaan ja osittain intressejen mukaan esim. perhettäin tai ystäväporukalla. Riippuen aina siitä mitä oppilaat haluavat ratsastamiselta ja muulta toiminnalta. (Text 10, s. 7)

Det är någonstans i denna mångtydighet och dubbelhet den fruktbara motsättningen kan finnas: i gränslandet finns det plats för olika positioner. Man kan välja att prestera och avancera eller att ha det trevligt med sina vänner. Hästen är speciell eftersom den både erbjuder interaktion och kontakt på ett känsligt och direkt sätt. Samtidigt är hästen en symbol för styrka och kraft vilket erbjuder en speciell känsla då det stora djuret lyder (den lilla) människan.

IP2: Sillä (hevosella) on hirvittävästi voimaa, ja kun ihminen pystyy hallitsemaan sen voiman, niin se on hirvittävän palkitsevaa, koska se ei tapahdu väkivalloin, vaan saat sen ikään kuin suostuteltua sen voiman sun käyttöön. Siinä on se koko, se on suuri. Se herättää kunnioitusta. Siinä on, sen hevosen, paitsi ne kommunikointi, että se ihan oikeasti, se oikeasti kommunikoi ihmisen kanssa, se on hirvittävän herkkä, kaikille vuorovaikutukselle... (Intervju 2)

I hästpraktikerna finns utrymme för en dubbelhet som, om den balanseras skickligt, kan möjliggöra stora upplevelser som i sin tur kan generera empowerment för de som utför praktikerna.

5 Slutsatser

Den socialpedagogiska hästverksamheten har undersökts ur ett diskursivt perspektiv med frågeställningen: *vilka är de övergripande diskurser som organiserar den socialpedagogiska hästverksamheten?* Resultaten visade att det finns två övergripande diskurser som organiserar verksamheten. Diskurserna står delvis i konflikt och delvis i beroendeförhållande till varandra. De två diskurserna har benämnts disciplindiskurs och socialdiskurs. Disciplindiskursen är ett arv från en tid då hästhållning och ridning främst hörde till militärfältet, det var framförallt där undervisning och utveckling skedde. Som ett arv från denna tid rekonstrueras fortfarande en diskurs där ordning och reda, prestation, arbetsmoral och hierarki är centrala nyckelbegrepp. Socialdiskursen är den andra diskursen som framträder i texterna. Socialdiskursen konstruerar verksamheten i termer av gemenskap, empowerment, interaktion, upplevelser och känslor. Dessa två diskurser för en dialog i materialet, delvis konkurrerar de om samma "terräng" till exempel i fråga om hur ridundervisningen skall bedrivas: skall eleverna lära sig ridning eller skall ridningen handla om upplevelser och känslor. Socialdiskursen kan beskrivas som en motdiskurs och formuleras mot bakgrunden av disciplindiskursen för att legitimera det gynnsamma i den socialpedagogiska verksamheten. Empowerment möjliggörs då klienterna/eleverna intar positioner i disciplindiskursen. Till exempel menar man att ansvarstagande över hästen skall generera att individen lär sig ta ansvar över sitt eget liv.

Denna typ av diskursiva konflikter benämns inom diskursteorin för antagonism. Antagonismen kan lösas upp genom hegemoniska interventioner vilket innebär att en diskursiv artikulation framtvingar entydighet (Winther Jørgensen & Phillips 2000). Resultatet blir således att en enda diskurs tar över fältet. Om så skulle bli fallet inom socialpedagogisk hästverksamhet eller i ridsporten överlag, vilka implikationer skulle detta få? Om socialdiskursen skulle ta över fältet skulle den legitimerande retoriken för verksamheten också förändras. I materialet fungerar disciplindiskursen på flera områden som legitimerande retorik för en resultatgivande socialpedagogisk hästverksamhet. Det är de disciplinerande handlingarna (regler, rutiner, ansvar osv.) som leder till den önskade (sociala) förändringen, till exempel anpassning till arbetslivet eller ett bättre självförtroende.

Den socialpedagogiska hästverksamhetens organiseringsprocess bör ses i sin historiska kontext och i ljuset av en disciplindiskurs och en socialdiskurs. Verksamheten organiseras i dialog mellan de här två diskurserna och de praktiker som diskurserna föranleder. Diskursernas antagonism kan tolkas som en skärningspunkt: den historiskt hegemoniska disciplindiskursen börjar undan för undan ge vika för en nyare socialdiskurs inom hästfältet. Det är i denna skärningspunkt den socialpedagogiska hästverksamheten uppstår. Hur verksamheten kommer att utvecklas beror i hög grad på hur dessa två diskurser skall komma att förhålla sig till varandra eftersom diskurserna genererar olika former av praktik. Det är därför av stor vikt att ta diskurserna i beaktande vid fortsatt utveckling av verksamheten. De praktiker diskurserna genererar påverkar verksamhetens utformning och de metoder som utvecklas på fältet. En viktig fråga som verksamhetens ledare bör ta ställning till är i vilken grad disciplinerande och sociala praktiker (som faller tillbaka på diskurserna) syns i ledarens arbetsmetoder och målsättningar. En medveten hållning till de egna praktikernas diskursiva bakgrund kan öka kvalitén i verksamheten samt generera en utveckling av arbetsmetoder inom den socialpedagogiska hästverksamheten.

Vidare forskning är att rekommendera angående socialpedagogisk hästverksamhet. Forskning rörande olika arbetsmetoder och deras resultat kräver resurser både vad gäller tid och omfång. Likväl är sådan forskning viktig vad gäller fortsatt utveckling på området. Socialpedagogisk hästverksamhet inrymmer ett stort antal olika metoder och tillvägagångssätt. Det finns insatsverksamhet som pågår under en kort tidsperiod och det finns långvarig verksamhet där klienten/eleven regelbundet under en längre tid sysslar med socialpedagogisk hästverksamhet. Ytterligare finns det verksamhet där eleven/klienten bor på en hästanläggning och ägnar sig åt verksamheten hela dagen liksom det finns verksamhet där eleven/klienten besöker hästanläggning bara någon timme per gång. Forskning som undersöker olika metoders karaktär, mål och möjliga resultat kan ge styrka åt verksamheten samt med tanke på finansieringen ge en ökad legitimitet för den verksamhet som bedrivs.

Ett annat viktigt forskningsområde är de könsliga aspekterna av verksamheten. Mycket av den socialpedagogiska hästverksamheten görs med flickor (och kvinnor), men flera ledare har också erfarenhet från att arbeta med pojkar (och män). Erfarenhet från fältet visar att det kan vara lite olika aspekter som flickor och pojkar har att lära sig från den socialpedagogiska hästverksamheten.

Ip3: Sådär generellt kan man säga, när man talar om barn, att flickor är lite mera försiktigare. Med flickor får man mera jobba med det här, att få lite råg i ryggen. Och sen med pojkar kanske det där att nu tar vi det lugnt och lyssnar och känner efter. Att inte ska man säga att pojkarna är hårdare, men de kanske är otåligare, liksom att de går snabbare framåt om man låter dem göra det.(intervju 3)

Forskningen kan fokusera på vad det innebär för flickor respektive pojkar att delta i socialpedagogisk hästverksamhet. Det är viktigt att sätta verksamheten i en samhällelig kontext och utifrån detta perspektiv analysera vilka förmågor flickor respektive pojkar tillgodogör sig av verksamheten. Och huruvida verksamheten statuerar traditionella könsmonster eller möjliggör större könslig rörelsefrihet för såväl pojkar som flickor. Kan socialpedagogisk hästverksamhet även möjliggöra empowerment inom jämställdhetsarenan?

För båda dessa forskningsområden är en kunskap om den socialpedagogiska hästverksamhetens organiseringsprocess en grundförutsättning och en analys av socialdiskursens och disciplindiskursens betydelse fruktbar.

Litteratur

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2000). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*. Studentlitteratur, Lund.

Dahlgren, Anita & Dahlgren, Rune (1990). *Kom igen flickor! En explorativ studie av unga flickors och unga kvinnors delaktighet och inflytande i föreningslivet*. Regeringskansliets offsetcentral, Stockholm.

van Dijk, Teun (1997). The Study of Discourse. I Van Dijk, Teun (ed.): *Discourse as Structure and Process*. Sage, London.

Ely, Margot (1993). *Kvalitativ forskningsmetodik i praktiken – cirklar inom cirklar*. Studentlitteratur, Lund.

Finska Ryttarförbundet (2005). <http://www.ratsastus.fi> (13.11 2005).

Foucault, Michel (2002). *Sexualitetens historia. Viljan att veta*. Daidalos, Göteborg.

Hyvätti, Nina (2004). Talliyhteisö on kasvattaja. *Hippos* 2004:5:37.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (2002). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino, Tampere.

Koistinen, Kari (2005). Hevostoiminta ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä. I I Okulov, Seija & Koukkari, Katja (toim.) *Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina*. Kuopion yliopisto, Kuopio.

Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal (1985). *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. Verso, London.

Okulov, Seija (2005). Esipuhe. I Okulov, Seija & Koukkari, Katja (toim.) *Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina*. Kuopion yliopisto, Kuopio.

Page, Nanette & Czuba, Cheryl E (1999). Empowerment: What Is It? *Journal of Extension* 37:5. <http://www.joe.org> (13.11 2005)

Pivetti, Monica (2005). *Natural and unnatural. Animal welfare and rights activists presentations of animals and animal biotechnology in Italy*. Helsinki: University of Helsinki, Department of Social Psychology.

Ratsastuspedagogit ry. <http://www.hevostoiminta.net> (3.11 2005)

Ridfrämjandet (1992). *Ridhandboken*. Studieförbundet, Stockholm.

Sahlin, Ingrid (2001). "Hemlösa" i intervjuer: myndighetsdiskurs och motdiskurs. *Sociologi i dag*. 31:4: 47-72.

Starrin, Bengt & Jönsson, Leif (2000). Socialtjänsten och klienterna. I Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune & Swärd, Hans (Red.) *Socialt arbete - En grundbok*. Natur & Kultur, Stockholm.

Tolonen, Tarja (1992a). Ratsastustallin tyttökulttuuriset tilat ja tunteet. *Nuorisotutkimus* 10:3:10-18.

Tolonen, Tarja (1992b). ”Tyttöjen hevostallikulttuuri: faniudesta vastuunottoon”. I Näre, Sari & Lähteenmaa, Jaana (red.). *Letit liehumaan. Tyttökulttuuri murroksessa*. Tammer-Paino, Tammerfors.

Vasara, Erkki (1987). *Suomen ratsastusurheilun historia*. Suomen ratsastajainliitto, Helsingfors.

Winther Jørgensen, Marianne & Philips, Louise (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur, Lund.

REPORTS AND DISCUSSION PAPERS FROM THE RESEARCH INSTITUTE (FISS)

1/98

Åsa Rosengren och Gunborg Jakobsson

Äldreomsorgen i Norden – med exempel från Herlev, Jakobstad, Sandefjord och Stockholm.
Nordiska modellkommunprojektet NOVA.

2/98

Gunborg Jakobsson och Åsa Rosengren

Kartläggning av äldreomsorgen i fem nordiska kommuner. Herlev, Akureyri, Jakobstad,
Sandefjord och Katarina-Sofia socialdistrikt, Stockholm. Nordiska modellkommunprojektet NOVA.

3/98

Susanne Jungerstam-Mulders

Extreme Right-wing Parties: Ideological, Protest or Racist Parties.

4/98

Kjell Andersson

Näringsutvecklingen i sydvästra Finlands skärgård 1985–1995. Tolv kommuner i ljuset av
offentlig statistik.

5/98

Elina Vuola

Between the State and the Church – Nicaraguan Women's Reproductive Rights and the
Promotion of Human Rights in the Finnish Development Cooperation.

6/98

Jouni Pirttijärvi

Indigenous Peoples and Development in Latin America.

7/98

Liisa Laakso, Iina Soiri and Zenebework Tadesse with Konjit Fekade

In Search of Democratic Opposition Constraints and Possibilities for Donors' Support in
Namibia and Ethiopia.

1/99

Mika Helander

Publications on Ethnic Relations in Finland 1991–1996.

SSKH Notat

SSKH Reports and Discussion Papers

2/1999

Leo Granberg, Erland Eklund and Kjell Andersson

Rural Innovation and Environment: New Development Paths in the Finnish Countryside?

3/1999

Åtta studier i nya och gamla mediemarknader.

Arbetsrapport från kursen i medieekonomi vid Svenska social- och kommunalhögskolan vid
Helsingfors universitet våren 1999.

4/1999

Viveca Ramstedt-Silén

Riksdagsutskott eller kvinno förening? Det kvinnliga nätverket i Finlands riksdag.

SSKH Notat

SSKH Reports and Discussion Papers

1/2000

Silka Koskimies

Experiences of Ethnic and Racial Discrimination in Finland. A presentation of NEON material, 1998-1999.

2/2000

Helena Blomberg & Christian Kroll

The Support For The Scandinavian Model In A Time Of Cuts:
Attitudes In Finland

3/2000

René Lindqvist, ohjaaja Ullamaija Kivikuru

Mainonta Suomen kansallisilla kaupallisilla tv-kanavilla verrattuna lakiin televisio- ja radiotoiminnasta

4/2000

Mikael Blomberg

På kurs: vem, vad, var och varför? Svenskt kursdeltagande och önskemål om verksamhetens inriktning vid huvudstadsregionens vuxenutbildningsinstitut.

5/2000

Kjell Andersson, Erland Eklund & Leo Granberg

Turism, naturutnyttjande och innovationer i tre kommuner: en fältstudierapport

6/2000

Matti Similä

Migrants and Ethnic Minorities on the Margins: Report for Finland (MEMM-report to CEMES)

7/2000

Kim O.K. Zilliacus

Setting up a Nordic/Australasian Comparative Design: Similarities and Differences Revisited

SSKH Notat

SSKH Reports and Discussion Papers

1/2001

Kim O.K. Zilliacus

An Introduction to Political Culture as a Basis for Opinion Formation

2/2001

Kim O.K. Zilliacus

Electoral Fortunes and Dilemmas: The Development of the Green and the Left-Wing Alliance

3/2001

Kim O.K. Zilliacus

Modern vs. Postmodern Politics: Theoretical Perspectives

4/2001

Kim O.K. Zilliacus & Niilo Kauppi

Postmodern Politics and New Communication Technologies: A Theoretical Framework

5/2001

Social work in Europe: Challenging Racism

A Documentation of a Pilot Training Course within the Leonardo da Vinci Project "Developing a Common European Framework for Anti-Racist and Anti-Oppressive Practice for the Social Professions" at the Swedish School of Social Science, University of Helsinki, 29-31 March 2000

6/2001

Ilse Julkunen

Social and Material Deprivation among Unemployed Youth in Northern Europe

7/2001

Christian Kroll & Helena Blomberg

Different levels of policy change: A comparison of the public discussion on social security in Sweden and Finland.

8/2001

Helena Blomberg & Christian Kroll

Kommunerna och välfärdsopinionen – Attitydutvecklingen bland befolkning och kommunala eliter beträffande välfärdstjänsterna under 90-talet.

9/2001

Christian Kroll & Helena Blomberg

Förändringar i synen på arbete och arbetslöshet i Finland och Sverige under 1990-talet.

SSKH Notat

SSKH Reports and Discussion Papers

1/2002

Eini Pihlajamäki, Mirjam Kalland & Gun Andersson

Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

Verksamhetsplan 2002.

Rapport över en planeringsprocess åren 2000–2001.

2/2002

Forskningsrapport: Forskningsmetodik 2 hösten 2001.

En mångsidig public service-kanal

FSTs digitala program två månader efter kanalstarten.

3/2002

Kaj Björni, Erland Eklund, Stefan Sjöblom & Charlotta von Troil

Regionala strukturer och regionalpolitik - den finlandssvenska problematiken

SSKH Notat

SSKH Reports and Discussion Papers

1/2003

Utvärderingen av utbildningen och examina vid Helsingfors universitet:

Svenska social- och kommunalhögskolans rapport

2/2003

Jan Sundberg, Stefan Sjöblom och Ingemar Wörlund

Välfärd och lokal demokrati i Sverige under 60 år – inledning till ett forskningsprojekt

SSKH Notat

SSKH Reports and Discussion Papers

1/2004

Socialt arbete och samhällsengagemang – diskurser och lokala praktiker
20 Nordiska Socialhögskolekonferens 16-18.8.2003
Konferensrapport

2/2004

Susanna Björkell
Natura 2000 i Rekijokidalen – en konfrontation mellan lokalt kulturellt och regionalt drivet
naturskydd

3/2004

Veronica Korhonen
Konflikten kring implementeringen av Natura 2000 i Finland – en konflikt mellan olika
kunskapssystem samt mötesplatsernas betydelse vid skapandet av tillit

4/2004

Lynn Bonney
EU:s implementering av Natura 2000 – interaktionen mellan EU och den finländska nationella
nivån

SSKH Notat

SSKH Reports and Discussion Papers

1/2005

Elianne Riska
Arbete och hälsa: Två centrala värden i samhället

2/2005

Bettina Lindblom och Anna Henning
Ett steg i taget – guide för vetenskapligt skrivande

3/2005

Tom Moring & Johanna Lindfors (red.)
Valmaskinen och väljaren
En studie av hur valmaskinerna användes inför EU-valet 2004

4/2005

Heidi Orava
Rapportering av tsunamikatastrofen i finlandssvensk radio och TV

5/2005

Jenni von Frenckell
Tsunamins framfart i fem finlandssvenska dagstidningar

6/2005

Tom R. Burns
Institutionell diskriminering: Makt, kultur och kontroll över invandrares livsvillkor

7/2005

Dan Koivulaakso
The future and changing economies of rural areas
Projekt Report D18 of RURBAN, Minutes meeting study areas

8/2005

Ville Klemets

Den samhällsvetenskapliga miljöundervisningen

vid RHH-högskolorna 2005-2006 samt förslag till framtida koordinering och utveckling av verksamheten

9/2005

Helena Blomberg & Christian Kroll

Integration genom arbete? Perspektiv på arbetslöshet, invandring och arbetsmarknad i Sverige och Finland.

10/2005

Christian Kroll (red.)

En nordisk modell i socialt arbete?

11/2005

Nora Brandt

Socialpedagogisk hästverksamhet

En diskursiv studie i verksamhetens organiseringsprocess

Tematiska områden:

- Journalistik, medier och kommunikation
- Velfärd och samhällsservice
- Utveckling och socialisation i livscykelperspektiv
- Hälsa och samhälle

Tvärvetenskapliga forskningsenheter:

- CEREN – Centret för forskning om etniska relationer och nationalism
- FO-RUM – Förvaltning, organisation, regional utveckling och miljö